

פרשת מקץ - חזוכה התשפ"ב

When Brothers Fight

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

1. בראשית (פרשת מקץ) פרק מב פסוק א - כו

(א) וַיֵּרָא יַעֲקֹב כִּי יֵשְׁכַר בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לְמָה תִּתְרָאוּ: (ב) וַיֹּאמֶר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֵשְׁכַר בְּמִצְרַיִם רְדוּ-שָׁמָּה וּשְׁכַרוּ-לָנוּ מִשָּׁם וּנְחַיֶּה וְלֹא נָמוּת: (ג) וַיִּרְדּוּ אַחֲרָיו יוֹסֵף עִשְׂרֵה עָשָׂר לְשָׁבֵר בָּר מִמִּצְרַיִם: (ד) וְאֶת-בְּנֵימִין אָחִי יוֹסֵף לֹא-שָׁלַח יַעֲקֹב אֶת-אָחִיו כִּי אָמַר פֹּר־יִקְרָאנוּ אֶסּוֹן: (ה) וַיָּבֵאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְשָׁבֵר בְּתוֹךְ הַבָּאִים כִּי-הִנֵּה הָרַעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: (ו) וַיֹּסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל-הָאָרֶץ הוּא הַמְשַׁבֵּיר לְכָל-עַם הָאָרֶץ וַיָּבֵאוּ אָחִי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ-לוֹ אַפַּיִם אֲרָצָה: (ז) וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת-אָחִיו וַיִּכְרַם וַיִּתְנַכֵּר אֲלֵיהֶם וַיְדַבֵּר אֲתָם קְשׁוֹת וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֵאִין בָּאתֶם וַיֹּאמְרוּ מִצְרַיִם מֵאֶרֶץ כְּנָעַן לְשָׁבֵר-אֶכֶל: (ח) וַיִּכַּר יוֹסֵף אֶת-אָחִיו וְהֵם לֹא הִפְרָהוּ: (ט) וַיַּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֻמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְרַגְלִים אַתֶּם לְרֹאשׁוֹת אֶת-עֶרְוַת הָאָרֶץ בָּאתֶם: (י) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֹא אֲדַבְרָה וְעַבְדֶּיךָ בָּאוּ לְשָׁבֵר-אֶכֶל: (יא) פִּלְנוּ בְּנֵי אִישׁ-אֶחָד וַנְחַנוּ בְּנֵים אֲנַחְנוּ לֹא-הָיוּ עַבְדֶּיךָ מְרַגְלִים: (יב) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לֹא כִּי-עֶרְוַת הָאָרֶץ בָּאתֶם לְרֹאשׁוֹת: (יג) וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עָשָׂר עַבְדֶּיךָ אָחִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ-אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הִקְטַן אֶת-אֲבִינוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינָנו: (יד) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם לֵאמֹר מְרַגְלִים אַתֶּם: (טו) בְּזֹאת תִּבְחָנוּ חַי פְּרֻעָה אִם-תִּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם-בָּבוֹא אַחֲיֵכֶם הִקְטַן הָנֶפֶשׁ: (טז) שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וַיִּקַּח אֶת-אֲחֵיכֶם וְאֶתֶּם הִאָסְרוּ וַיִּבְחָנוּ דְּבָרֵיכֶם הַאֲמַת אֲתִכֶם וְאִם-לֹא תִּי פְרֻעָה כִּי מְרַגְלִים אַתֶּם: (יז) וַיֹּאסֹף אֲתָם אֶל-מִשְׁמַר שְׁלֹשֶׁת יָמִים: (יח) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בְּיָוֶם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עָשׂוּ וְחָיו אֶת-הָאֱלֹהִים אֲנִי יָרָא: (יט) אִם-כְּפָנִים אַתֶּם אַחֲיֵכֶם אֶחָד יֵאָסֵר בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶּם וְאֶתֶּם לְכוּ הִבִּיאוּ שָׁבֵר רַעֲבוֹן בְּתֵיכֶם: (כ) וְאֶת-אֲחֵיכֶם הִקְטַן תִּבְיִאוּ אֵלַי וַיֹּאמְרוּ דְּבָרֵיכֶם וְלֹא תִמּוּתוּ וַיַּעֲשׂוּ-כֵן: (כא) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו אָבִלְ אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל-אֲחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ כִּהִתְחַנְּנוּ אֲלֵינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ עַל-כֵּן בָּאָה אֲלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת: (כב) וַיַּעַן רְאוּבֵן וְאֶתֶּם לֵאמֹר הֲלוֹא אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם לֵאמֹר אֶל-תִּתְחַטְּאוּ בְּגִיד וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וְגַם-דָּמּוּ הִנֵּה נִדְרָשׁ: (כג) וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי שָׁמַע יוֹסֵף כִּי הִמְלִיץ בֵּינְתֶם: (כד) וַיִּסַּב מְעַלְיָהֶם וַיִּבְרַךְ וַיִּשָּׁב אֲלֵהֶם וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם וַיִּקַּח מֵאֲתָם אֶת-שְׁמֹעוֹן וַיֹּאסֵר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם: (כה) וַיִּצְוּ יוֹסֵף וַיִּמְלְאוּ אֶת-כִּלְיֵיהֶם בָּר וַלְהִשִּׁיב כֶּסֶפִּיהֶם אִישׁ אֶל-שֻׁלְוֹ וְלָתַת לָהֶם צֹדֶה לְדַרְדֵּר וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן: (כו) וַיִּשְׂאוּ אֶת-שִׁבְרָם עַל-חַמְרֵיהֶם וַיִּלְכוּ מִשָּׁם:

2. אמת ליעקב בראשית (פרשת מקץ) פרק מב פסוק ט

אמנם מה שנראה לפענ"ד הוא, שהוא השתדל להוכיח להם כי כל אדם אפשר לו לטעות באומדנותא, כי כמובן משבטי ייה בודאי דנוהו בדין גמור, ומכיון שעדיין לא נתנה תורה היו הם דנים מצד שכלם, והגע בעצמך: משפחה שהיא חיה בשלום ושלוה שוררת ביניהם, אהבה ואחוה, ופתאום בא אח אחד והתחיל מחרחר את האב על הבנים, והם דנוהו מתחלה למיתה ואח"כ לעבדות, והוא רצה להוכיח להם כי אפשר לו לאיש חכם כמוהו לטעות ולתת אותם כמרגלים, ואף שהם בעצמם הלא יודעים שהוא טועה. וגם הא קי"ל [בבא בתרא דף ג' ע"ב] מלכא אמר עקרנא טורא ולא הדר, ואעפ"כ הוא עצמו חזר בו בשביל שהיה חס על בני ביתם שישארו ברעבון אם יתן אותם במשמר עד שיבוא בנימין אחיהם, וזה עורר אותם לומר אבל אשמים אנחנו וגו', כי כמותו היה להם לרחם על אביהם הזקן, וראובן הוכיח להם כי גם דמו הנה נדרש - וכמש"כ המפרשים

3. רמב"ן בראשית (פרשת מקץ) פרק מב פסוק ט

ויזכר יוסף את החלומות אשר חלם להם - עליהם, וידע שנתקיימו שהרי השתחוו לו, לשון רש"י. ולפי דעתי שהדבר בהפך, כי יאמר הכתוב כי בראות יוסף את אחיו משתחוים לו זכר כל החלומות אשר חלם להם וידע שלא נתקיים אחד מהם בפעם הזאת, כי יודע בפתרונם כי כל אחיו ישתחוו לו בתחילה מן

החלום הראשון, והנה אנחנו מאלמים אלומים, כי "אנחנו" ירמוז לכל אחיו אחד עשר, ופעם שנית ישתחוו לו השמש והירח ואחד עשר כוכבים מן החלום השני, וכיון שלא ראה בנימן עמהם חשב זאת התחבולה שיעליל עליהם כדי שיביאו גם בנימין אחיו אליו לקיים החלום הראשון תחילה: ועל כן לא רצה להגיד להם אני יוסף אחיכם, ולאמר מהרו ועלו אל אבי וישלח העגלות כאשר עשה עמהם בפעם השניה, כי היה אביו בא מיד בלא ספק. ואחרי שנתקיים החלום הראשון הגיד להם לקיים החלום השני. ולולי כן היה יוסף חוטא חטא גדול לצער את אביו ולהעמידו ימים רבים בשכול ואבל על שמעון ועליו, ואף אם היה רצונו לצער את אחיו קצת איך לא יחמול על שיבת אביו, אבל את הכל עשה יפה בעתו לקיים החלומות כי ידע שיתקיימו באמת:

גם הענין השני שעשה להם בגביע לא שתהיה כוונתו לצערם, אבל חשד אולי יש להם שנאה בבנימין שיקנאו אותו באהבת אביהם כקנאתם בו, או שמא הרגיש בנימין שהיה ידם ביוסף ונולדה ביניהם קטטה ושנאה, ועל כן לא רצה שילך עמהם בנימן אולי ישלחו בו ידם עד בדקו אותם באהבתו:

ולזה נתכוונו בו רבותינו בכראשית רבה (צ ג ט) אמר רבי חייא בר' אבא כל הדברים שאתה קורא שדיבר יהודה בפני אחיו עד שאתה מגיע ולא יכול יוסף להתאפק היה בו פיוס ליוסף פיוס לאחיו, פיוס לבנימין. פיוס ליוסף, ראה היאך נותן נפשו על בניה של רחל וכו': וכן אני אומר שכל הענינים האלה היו ביוסף מחכמתו בפתרון החלומות, כי יש לתמוה אחר שעמד יוסף במצרים ימים רבים והיה פקיד ונגיד בבית שר גדול במצרים, איך לא שלח כתב אחד לאביו להודיעו ולנחמו, כי מצרים קרוב לחברון כששה ימים, ואילו היה מהלך שנה היה ראוי להודיעו לכבוד אביו, ויקר פדיון נפשו ויפדנו ברוב ממון: אבל היה רואה כי השתחויית אחיו לו וגם אביו וכל זרעו אתו, אי אפשר להיות בארצם, והיה מקוה להיותו שם במצרים בראותו הצלחתו הגדולה שם, וכל שכן אחרי ששמע חלום פרעה שנתברר לו כי יבאו כלם שמה ויתקיימו כל חלומותיו:

4. דעת זקנים מבעלי התוספות בראשית (פרשת מקץ) פרק מב פסוק א

... ואף על פי שיעקב ובניו נביאים היו קודם לכן ויוסף לא היה רחוק מהם כי אם מהלך ארבעה או ה' ימים ולא היו יודעין היכן הוא וגם יוסף למה לא הודיע לאביו שהוא במצרים אלא שהטילו חרם ביניהם וגם שתפו להקב"ה וליוסף נמי השביעו שלא לגלות והכתוב מוכיח דכתיב הוציאו כל איש מעלי שלא רצה לגלות לזרים מפני השבועה. וי"א כי כשהיה עבד לא רצה להגיד לו כי יותר היה מצער וכן כשהיה בבית הסהר. וגם כשהיה מלך לא יאמין לו כי אפילו לבסוף כשספרו לו אחיו לא האמין כדכתיב ויפג לבו כי לא האמין להם ועוד אם היה מגיד לאביו היה ירא שמא ישמעו אחיו ויבהלו ויברחו זה לצפון וזה לדרום מרוב פחד שייראו שיהרגם ונמצא אביו מצטער עליהם וגורם צער גדול לאביו ולכך המתין עד שבאו אחיו אצלו ונתגלה להם תחלה ופייסם בדברים ושאין בלבו עליהם ואמר להם לבשר לאביהם וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים:

5. מושב זקנים בראשית (פרשת מקץ) פרק מב פסוק ט

שאל הר"י ב"ש צדיק כיוסף היאך ציער את אביו כל כך זמן והוצרך יעקב לשלוח בנימין, ותירץ לא נתכוון לצער אביו ולא נתכוון אלא שיעקב יבא למצרים ע"י בנימין וידע יוסף שעדיין קיים אביו, ואמר יוסף אם אגיד להם שאני יוסף ושאני מושל בכל ארץ מצרים וקודם שיבא בנימין לא יגידו לאבי מחמת השנאה שישנאו אותי, אגרום שיבא בנימין אצלי ואח"כ אגיד להם שאני יוסף, ואז יבא אבי הנה:

6. בכור שור בראשית (פרשת וישב) פרק לו פסוק כו

שכשמכרוהו השביעוהו שלא יבא עוד אל בית אביו, ולא יגלה עצמו לאביו ולא יודיע לאביו שהוא חי, ושהוא נמכר, ולא יאמר לשם שהוא מבני יעקב, בשום סימן ולא בשום ראייה, וכן עשה, שמוטב היה לו לעשות כן, ולא שימות בידם. דאי לא היה כן, כשהיה גדול בבית אדוניו, וגם תשע

פרשת מקץ - הזוכה התשפ"ב

שנים שהיה מלך במצרים, שבע שני השבע ושתיים מן הרעב, למה לא שלח לאביו לאמר: "הנני כאן במצרים", הלא היה יודע כי אביו מצטער עליו, אלא ודאי נשבע להם:

7. פירוש הריב"א על בראשית פרק מה פסוק א

הוציאו כל איש מעלי. פי' בקו' מפני הבושת שיבייש אחיו, וי"מ שנשבע להם שלא לגלות לאדם מכירתו כי כאשר מכרוהו נשבע להם שלא ישוב עוד לבית אביו ושלא יודיע לאביו שהוא חי ושהוא נמכר, ושלא יאמר לשום אדם שהוא בן יעקב וכן עשה בעל כרחו דאם לא כן כשהיה גדול בבית אדוניו וגם ט' שנים שהיה מלך במצרים מדוע לא שלח לאביו לאמר הנני כאן במצרים כי היה יודע שאביו מצטער עליו, אלא על כרחך נשבע להם כן:

8. רא"ש בראשית (פרשת ויגש) פרק מה פסוק א

ולא יכול יוסף להתאפק. תימא יש איך המתין כל כך יוסף להודיע לאביו שהיה שרוי בצער גדול כי הוא חי. ויש לומר בשעת החרם שתפו את יוסף עמהם שלא לגלות הדבר ואף כי היה מוכרח כיון שלא מיחה במה היה נכלל עמהם ולפיכך המתין עד שבאו כולם והתירו את החרם בהסכמת כולם דכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו. ...

9. תוספות השלם [ר"ש משנין]

ותירץ רבי שמשון ז"ל שאם היה שולח לאביו כל הדברים מיד כל אחיו היו בורחים זה מכאן וזה לכאן מפני הבושה אבל לקחם מעט מעט בדברים והושיבם שלא יתביישו ולטובה נתכון.

10. אברבנאל פרשת מקץ

... וחשב בזה הענין א' מג' כוונות הא' שלא יגלה עצמו אליהם ויתנהג עמהם כמו שהם התנהגו עמו ר"ל באכזריו' חמה ושטף אף לנקום נקמתו מהם אבל הדרך הזה לא ישר בעיניו מפחדו מהעוברים ושבים שעתה לצורך השבר יבאו רבים אצלו מארץ כנען. ואולי יכירוהו וגם אחיו עצמם אולי בהתבוננ' בו יכירו אותו ויהיה לו חרפה בין העומדים בהיות הדב' נודע מפני אחריו' לא מפיו. ועוד כי איכב' יוכל לדעת את צער אביו ולא ישתדל להסיר שקו מעליו בהיות לאל ידו גם כי היה ירא אלדים ואיך ירע לאחיו. והדרך הב' הוא אם יגלה עצמו אליה' ויטיב עמהם בשבתם בארץ כנען ולא יביאם לארץ מצרי' וגם זה הדרך לא היה ישר לפי שיהיה נכון להלשין עליו כל איש רע ובליעל לאמר שהיה מארץ כנען והיו לו שם אב ואחים ושהיה שולח שם ממון המלך ושברו. והיה כי תקראנה מלחמה בין מצרים וכנען יהיה יוסף בסכנה עצומה פן יאמרו שהוא מגלה את און קרוביו שם ומסייעם כנגד המצריים ולזה לא ישר בעיניו גם הדרך הזה ולזה חשב דרך שלישי והוא להביא אביו ואחיו וכל ביתם למצרים ולכלכלם שמה אבל נסתפק לו בזה אולי יקנאו בו אחיו פעם שנית ויחשבו להרגו כאשר עשו בראשונה או יתעוללו זה לזה כאשר שונאים אלו לאלו וכדי בזיון וקצף אליו לראות אותם בקלקולם לנגד עיניו ואולי שלא ינהגו בו הכבוד כראוי למעלתו. ומפני הספקות אשר ראה בדרך הזה ראה להביאם בנסיון לדעת אם בכ"ב שנה שלא ראה אותם שנו את תכונותיה' ואם נתחרטו ממה שעשו כנגדו ובאיזו תכונה קיימת היו ולכן הבחינם באמור אליה' מרגלים אתם עד אשר ראה שעשו תשובה שלימה כמו שאמרו אבל אשמים אנחנו וגומר. הנה שתי הכוונות האלו כיון יוסף בהתנכרו לאחיו ובדבר אתם קשות ובהביאו אותם בצער ההוא והותרו בזה השאלה הד' והה'. והנה אמר ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם להגיד כאשר ראה יוסף את אחיו משתחווים לו זכר את החלומות שחלם מהאלומות שהיו משתחווים לאלומתו ושי"א כוכבים משתחווים לו וראה אותם מתקיימים. גם זכר את החלומות וכאשר ראה שהראשון נתקיים בהם רצה לדעת אם היה עדין אביו ובנימן אחיו חיים כדי שהשני יתקיים גם כן ולזה בא אליהם באותה עלילה כדי שמתוך דבריהם ידע מאביו ומאחיו אם הם חיים אם לא וזה כלו לדעת אם החלום השני היה אפשר ג"כ שיתקיים ושיבא אביו ואחיו כלם למצרי' כי בזה היה מאד מסופק יוסף. ואמר את החלומות אשר חלם להם.

לפי שהיה ענין החלומות ההם וצרכם לא להודיע הדב' ליוסף אלא להודיע לאחיו שלא ישנאוהו כי הוא עתיד למשול עליהם והם ישתחוו לו ולכן היה מספ' להם את חלומותיו כדי שיתנו לבם אליהם כי חלומו' נבואיים היו וזה טעם אשר חלם להם להסירם מטעות' להודיעם האמת ולפי שהם לא חששו להם אבל הוסיפו עוד שנא אותו עד שבעבור' מכרוהו לעבד לכן גם זכר את החלומות אשר חלם כדי להודיע' האמת ולא קבלוהו כדי להעניש' עליו ולכן העליל עליה' ר"ל אני יודע כי אומנותיכם להיות מרגלים כי כמו שהם חשדוהו ברכיל ומרגל דברי' כך חשד הוא אותם בדומה לאלו והותרה בזה השאלות הו' והז'.

11. עקידת יצחק בראשית שער כט (פרשת מקץ)

י. והוא מה שראוי לחבר אל זה הספור והוא למה לא הודיע יוסף לאביו את כל כבודו שם כי יש לאל ידו להניחו מרגזו ומעצבו וכל שכן בשנות הרעב להציל ממות נפשו ולחיותו. ותמהני ממה שכתב הרמב"ן ז"ל שעשה כדי שיתקומו חלומותיו כי מה תועלת לו בשיתקיימו ואף כי יהיה תועלת לא היה לו לחטוא כנגד אביו. אבל היה לחשוך עצמו מחטוא לו והחלומות העושם יגש פתרונם גם שתראה סכלות עצומה שישתדל האדם לקיים חלומותיו שהרי הם הדברי' אשר יעשו שלא מדעת הבעלים: ... (פרשת מקץ-ויגש) ב. אומרו ויזכור יוסף את החלומות וגו' ויאמר אליהם מרגלים אתם מה ענין זכרון החלומות אצל מאמר זה הל"ל ויזכור יוסף את אשר עשו לו אחיו ויאמר להם וכו'. וכבר כתבנו בשער הקודם שההשתדלות לקיים החלומות שכתב אותו הרמב"ן ז"ל הוא בלתי נאות: ... ומה כיון יוסף שתהיה כוונתו אצל אחיו באומרו בזאת תבחנו חי פרעה אם תצאו מזה כ"א בבוא אחיכם הקטן הנה ומה בחינה של כלום היא זו וכי בשביל שיהיה להם אח קטן יחדלו מהיות מרגלים ואיך הותר לו לישבע בחי מלכו על דבר שקר. ועוד איך לא היה חושש אל צער אביו ויגונו אשר ימצא אותו בהוריד בנו הקטן שם: ... (ד) נראה שכוונת יוסף היתה גם כן בתחלה לבדוק בהם אם היו עדיין בשנאתם אותו או אם נחמו ממעשיהם והוא לא ראה שתתכן לו זה אם לא בשיבחתם על דבר אחיו בן אמו לראות מה יעשו כשיראו אותו בצער או בסכנה ולזה מיד חשב עלילת הגביע אלא שלא היה שם בנימן והוצרך להתעולל עלילות ולגלגל ביאתן לשם. (ד) ואף על פי שיגיע מזה צער מה לאביו לא חשש כי הנה הוא לא הקפיד בשיבואו כולם עמו עד שישאר גלמוד רק שיביאוהו אליו וכבר היה אפשר שישארו קצתם או רובם אצל אביו להחזיק בידו ולתמוך בעוד שיבוא לברר אמתתם ויהיה להם אחרית שלום ואם שהם לא עשו כן אם מפני הכסף המושב ואם לצורך אוכל נפשם. וכבר שמו חז"ל ענין זאת ההבחנה בעלילת המרגלים ובדבריהם כמו שנודע מהמדרשים (ב"ר פ' צ"ג). ועל כל פנים היתה לו בזה מחשבה ועצה עמוקה. ... אמנם עיקר הכונה אצלו מה שאמרנו וגם לראות מה ישיבו אותו דבר על זה אם יאמרו שיביאוהו או שלא יוכל לעזוב את אביו וכיוצא מאלו הדברים שיתאמת אצלו בהם אם שניהם חיים או האחד מהם. וכאשר לא השיבו דבר מזה חזר ואמר בזאת תבחנו חי פרעה אם תצאו מזה כי אם בבא אחיכם הקטן הנה. שלחו מכם אחד ויקח את אחיכם וכו'. והנה כאשר יביאוהו כבר יגיע לו כל מה שבקש מאחיו. אמנם לפי שעדיין היה הדבר מסופק מחיי אביו כמו שאמרנו. היה הדבר הראשון ששאל להם בבואם השלום לאביכם הזקן אשר אמרתם העודנו חי.

12. רש"ר הירש בראשית (פרשת מקץ) פרק מב פסוק ט

כללו של דבר, בשעה שיתודע אליהם כיוסף, חייבות עיניהם להיפקח, ושני הצדדים יעבירו מלבם את כל זכרונות העבר; רק כך יכול היה לקוות לחזור אל אביו ואחיו כבן וכאת. אם אין טעות בדינו, הרי שיקולים אלה הם שהניאו את יוסף מלשלוח הודעה לאביו בשנות אושרו. מה בצע ליעקב לזכות בבן אחד ולשכל תחתיו עשרה, ולראות מתיחות ואיבה שרויות בין בניו?! אך למטרה גדולה זו הוא נזקק לכל התחבולות הללו, והיו אלה - לדעתנו - ראויות בהחלט לחכמתו של יוסף.